

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om upphävande av lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen och om ändring av 6 § i polisförvaltningslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen upphävs. Samtidigt upphävs den häradsindelning som använts som grund för områdesindelningen inom statens lokalförvaltning. Lagen är föråldrad. Lagen och häradsindelningen tillämpas inte längre allmänt inom den statliga förvaltningen. På grund av att lagen upphävs föreslås det att nödvändiga ändringar görs i polisförvaltningslagen. Det föreslås att polisförvaltningslagen ändras så att polisinrättningarnas distrikt i stället för att motsvara häradsindelningen ordnas så att distriktet för en polisinrättning består av ett eller flera landskap eller kommuner. Distrikten ändras inte jämfört med nuläget.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 maj 2022.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Beredning	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	4
3 Målsättning	8
4 Förslagen och deras konsekvenser	8
4.1 Förslagen	8
4.2 Huvudsakliga konsekvenser	9
5 Alternativa handlingsvägar	11
6 Remissvar	12
7 Bestämmelser på lägre nivå än lag	14
8 Ikraftträdande	14
9 Verkställighet och uppföljning	14
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	15
LAGFÖRSLAG	18
Lag om upphävande av lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen	18
Lag om ändring av 6 § i polisförvaltningslagen	19
BILAGOR	20
PARALLELLTEXT	20
Lag om ändring av 6 § i polisförvaltningslagen	20
FÖRORDNINGSUTKAST	22
Statsrådets förordning om polisinrättningarnas distrikt	22
Statsrådets förordning om ändring av 16 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet	23

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Vid finansministeriet har det i samarbete med inrikesministeriet beretts en lag om upphävande av lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen (126/1992). I den lagen föreskrevs om grunderna för häradsförvaltningen, men största delen av lagens innehåll upphävdes 2007 när häradsförvaltningen avvecklades (1187/2007). I lagen bevarades endast häradsindelningen och de paragrafer som gäller lagens syfte. Enligt den regeringsproposition (RP 82/2007 rd) som gäller det förslaget ska häradsindelningen bevaras, eftersom häradsindelningen utgör en teknisk bas för polisens, utskökningsmyndigheternas, åklagarämbetets samt magistraternas områdesindelning och därför behövs den fortsättningsvis. Enligt regeringspropositionen i fråga är avsikten dock att utreda behovet av samt formen för en häradsindelning eller annan lokal områdesindelning i framtiden. Enligt propositionen ska behovet av de bestämmelser som förblir i kraft omprövas i ett senare skede av den nyinledda reformen av regionförvaltningen och när lokalförvaltningens reformprojekt, t.ex. PARAS-projektet och den arbetsgrupp som utreder den statliga lokalförvaltningen, har framskridit och reformernas effekter på lokalförvaltningen har klarlagts. Upphävandet av lagen bereddades vid finansministeriet 2012. På grund av andra mer brådskande beredningsuppgifter genomfördes projektet inte då.

Lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen tillämpades senast vid utgången av 2020, när statsrådets beslut om ändring av 2 § i statsrådets beslut om häradsindelningen (1038/2020) utfärdades. Statsrådets beslut om häradsindelningen (1464/1992) är ursprungligen från 1992 och det hade ändrats senast 2007 före den senaste ändringen. Orsaken till den senaste ändringen var den ändring av beslutet om landskapsindelning som trädde i kraft den 1 januari 2021. Häradsindelningen och landskapsindelningen ansågs förutsätta samordning så att ett härad inte är beläget inom två olika landskap. I samband med beredningen av beslutet om häradsindelning hade det på nytt blivit uppenbart att det finns ett behov att ändra eller upphäva den gällande lagstiftningen om häradsindelning. De bestämmelser som gäller lagens tillämpningsområde är föråldrade och lagen är på det hela taget vilseledande med tanke på den faktiska regionala organiseringen av statsförvaltningen. Lagen har inte ändrats sedan häradsförvaltningen upphävdes 2008 och det har visat sig vara svårt att tillämpa den i nuläget.

1.2 Beredning

Finansministeriet tillsatte för perioden 1.2–5.3.2021 en arbetsgrupp för att utreda behovet av lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen och den häradsindelning som grundar sig på den. Arbetsgruppen fick till uppgift att utreda fördelarna och nackdelarna med den gällande lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen och den häradsindelning som grundar sig på den samt ändringsbehoven.

I enlighet med beslutet om tillsättande utredde arbetsgruppen vilka rättsliga, administrativa, ekonomiska och verksamhetsrelaterade konsekvenser det skulle ha om lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen upphävdes och häradsindelningen avvecklades. Samtidigt skulle arbetsgruppen föreslå alternativa sätt att föreskriva om polisinrättingarnas och Gränsbevakningsväsendets områdesindelning.

I arbetsgruppen ingick företrädare för finansministeriet, inrikesministeriets olika avdelningar, Polisstyrelsen och Gränsbevakningsväsendet. Arbetsgruppen hörde justitieministeriet om konstitutionella frågor som gäller den statliga lokalförvaltningen.

Arbetsgruppen gick i enlighet med sitt uppdrag igenom alternativa sätt att föreskriva om polis-inrättningarnas och Gränsbevakningsväsendets områdesindelning. Arbetsgruppen beslutade föreslå att den tekniskt och i sak föråldrade lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen upphävs och att nödvändiga ändringar görs i författningar inom inrikesministeriets förvaltningsområde. Arbetsgruppen bedömer att upphävandet inte har några konsekvenser för andra författningar.

Arbetsgruppen behandlade utkastet till föreslagna ändringar i polisförvaltningslagen (110/1992), statsrådets förordning om polis-inrättningarnas distrikt (415/2013) och statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet (651/2005). Som lagtekniskt sett mest fungerande alternativ bedömdes sådana modeller där myndigheternas verksamhetsområden fastställs i författningar så att de baserar sig på landskap och kommuner. Arbetsgruppen kom också fram till att det vore möjligt att upphäva lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen och samtidigt upphäva häradsindelningen och att det vore motiverat att göra detta genom så tekniska författningsändringar som möjligt så att verksamhetsområdenas geografiska gränser inte ändras.

Arbetsgruppen kartlade konsekvenserna av upphävandet av lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen och upphävandet av häradsindelningen och kom fram till att om reformen genomförs i den form som arbetsgruppen föreslår, bedöms upphävandet av lagen inte ha några administrativa, ekonomiska eller verksamhetsrelaterade konsekvenser eller konsekvenser för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna. Upphävandet av lagen kan allmänt bedömas skapa klarhet i bestämmelserna om den statliga administrativa indelningen och i viss mån lätta på den administrativa bördan när beredningen av beslut om häradsindelning som till sina konsekvenser blivit obetydliga upphör.

Regeringspropositionen baserar sig på arbetsgruppens förslag. [Länk till arbetsgruppens promemoria.](#)

Utkastet till regeringsproposition var på remiss under tiden 28.5–6.8.2021. Utlåtande om propositionen begärdes av justitiekanslersämbetet, alla ministerier och statsrådets kansli, Polisstyrelsen, polis-inrättningarna, Gränsbevakningsväsendet, skyddspolisen, Nödcentralsverket, Finlands Kommunförbund rf, landskapsförbunden, Statens regionindelningsdelegation, Finlands Polisorganisationers Förbund rf, Poliisilakimiehet ry, Poliisihallinnon Päälliköt ja Asiantuntijat ry, Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry, Suomen Nimismiesyhdistys ry, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf, Befälsförbundet rf, Gränssäkerhetsunionen rf, Suomen Konepäälystöliitto–Finlands Maskinbefälsförbund–Finnish Engineers' Association ry och Upseeriliitto ry.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen gäller enligt lagens 1 § 1 mom. utvecklandet av den statliga lokalförvaltningen och av områdesindelningen inom den. Enligt 1 § 2 mom. tillämpas lagen på områdesindelningen inom polis-, åklagar- och utsköknings-

väsendet samt, enligt vad som föreskrivs särskilt, på områdesindelningen inom den övriga statliga lokalförvaltningen. Enligt lagens 2 § är målet att förbättra de erbjudna tjänsternas kvalitet och medborgarnas rättssäkerhet, att trygga tjänsternas tillgänglighet för alla på lika villkor och i tillräcklig mån i olika delar av landet samt att skapa förutsättningar för koncentration av de olika funktionerna, överföring av beslutanderätt till lokal nivå och produktion av tjänster på ett ekonomiskt sätt. Vidare ska enligt paragrafen när tjänsterna och medborgarnas rättssäkerhet förbättras iakttas 17 § i grundlagen och vad som behövs för att tjänsterna och rättssäkerheten för samiskspråkiga ska kunna ordnas rättvist. I 3 § föreskrivs det om häradsindelningen. Enligt paragrafen indelas länen i härad med iakttagande av kommungränserna. Statsrådet beslutar om indelningen. När härad bildas ska beaktas de olika områdenas särdrag, såsom invånarantalet, invånartätheten, utsträckningen, trafikförbindelserna och språkförhållandena så att det skapas förutsättningar för att nå de mål som nämns i 2 §. Lagens 4–7 §, som gällde häradsämbetena, har upphävts. Enligt lagens 8 § stadgas det särskilt om organiserandet av uppgifterna inom landskapet Åland.

Den egentliga häradsförvaltningen (häradsämbetena) avvecklades genom de ändringar som gjordes i lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen från och med ingången av 2008. I och med den omorganisering av åklagarväsendet som trädde i kraft 2011 (lagen om åklagarväsendet 439/2011) har indelningen i härad inte längre använts som grund för indelningen i verksamhetsområden för åklagarämbetena, utan verksamhetsområdena bildades av en eller flera kommuner så att ämbetsverkens verksamhetsområden i huvudsak följer landskapsindelningen. Då magistraterna och Befolkningsregistercentralen slogs ihop och bildade den riksomfattande Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata vid ingången av 2020 och i och med reformen av utsökningsväsendet (trädde i kraft den 1 december 2020) är polisväsendet den enda statliga myndighet, som nämns i lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen och vars verksamhet regleras (6 § i polisförvaltningslagen) att den ska följa lokalförvaltningens områdesindelning, nämligen häradsindelningen. I 16 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet föreskrivs det också om gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionernas verksamhetsområden med utgångspunkt i häradsindelningen.

Lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen är föråldrad i fråga om sakinnehållet. Häradsindelningen har inte längre den betydelse som den har haft i tiden. Den statliga administrativa indelningen utformas inte längre genom tillämpning av den lagen. De statliga myndigheternas verksamhetsområde omfattar nuförtiden hela riket eller så är behörigheten regional. Även polisinnrättningarnas (11 st.) distrikt, med undantag för Nyland, följer landskapens gränser och består av ett eller flera landskap. Polisinnrättningen i Helsingfors är den enda polisinnrättningen vars distrikt omfattar ett härad. Häradet består av Helsingfors stad. Fastställdheten av distrikten som härad fördunklar begripligheten beträffande grunderna för områdesindelningen och transparensen.

De bestämmelser som gäller tillämpningsområdet för lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen är också tekniskt föråldrade och författningen är vilseledande i sin helhet. I lagen beaktas bland annat inte den indragning av länsstyrelserna som verkställdes i samband med reformen av regionförvaltningsverken 2010. Det gjordes inte heller några ändringar i lagen när bestämmelserna om åklagarväsendets och utsökningsväsendets organisation ändrades, trots att verksamhetsområdena för dessa myndigheter inte längre bildas utgående från häradsindelningen och lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen inte heller i övrigt tillämpas på dem. De bestämmelser som gäller häradsindelningen fördunklar begripligheten i de beslut om områdesindelning som de tekniskt hör samman med också i fråga om polisen och Gränsbevakningsväsendet.

RP 217/2021 rd

Enligt 6 § 1 mom. i polisförvaltningslagen organiseras det lokala polisväsendet häradsvis så att distriktet för polisinnrättningen omfattar ett härad eller flera. I anslutning till den lokala polisens strukturreform ändrades paragrafen om den lokala polisen (RP 58/2009 rd) den 1 januari 2010 så att omnämnandena av polisinnrättningarna i häradet ändrades till polisinnrättningarna. Denna polisinnrättning ska enligt momentet också se till att den medborgarservice som hör samman med polisens uppgifter finns tillgänglig i lika utsträckning och är av samma kvalitet inom distriktet. Genom förordning av statsrådet föreskrivs det om sådana polisinnrättningar vilkas distrikt omfattar flera härad. En polisinnrättning kan ha regionala enheter. Genom förordning av statsrådet föreskrivs det om de regionala enheternas distrikt. I 6 § 2 mom. i språklagen (423/2003) föreskrivs det om de regionala enheternas språkliga status. Inrikesministeriet beslutar om placeringsorterna för polisinnrättningens verksamhetsställen. Inrikesministeriet har meddelat ett beslut om placeringsorterna för polisinnrättningarnas verksamhetsställen (476/2016).

Enligt 6 § 2 mom. i polisförvaltningslagen ska vid bildandet av en polisinnrättning vars distrikt omfattar flera härad hänsyn tas till de olika områdenas särdrag, såsom invånarantalet, invånartätheten, utsträckningen, trafikförbindelserna och språkförhållandena samt områdesindelningens inverkan på den i 6 § i språklagen avsedda språkliga statusen för en myndighet.

I statsrådets förordning om polisinnrättningarnas distrikt fastställs för varje polisinnrättning vilka härad som hör till polisinnrättningens distrikt. Det finns sammanlagt 11 polisinnrättningar. Även om distrikten tekniskt sett har bildats utifrån häradsindelningen, består i praktiken området för polisinnrättningen i Sydvästra Finland av landskapen Egentliga Finland och Satakunta, området för polisinnrättningen i Tavastland av landskapen Egentliga Tavastland och Päijänne-Tavastland, området för polisinnrättningen i Sydöstra Finland av landskapen Kymmenedalen och Södra Karelén, området för polisinnrättningen i Österbotten av landskapen Södra Österbotten, Mellersta Österbotten och Österbotten, området för polisinnrättningen i Inre Finland av landskapen Mellersta Finland och Birkaland, området för polisinnrättningen i Östra Finland av landskapen Norra Karelén, Södra Savolax och Norra Savolax, området för polisinnrättningen i Uleåborg av landskapen Norra Österbotten och Kajanaland samt området för polisinnrättningen i Lappland av landskapet Lappland. I landskapet Nyland finns tre polisinnrättningar. Det är inte längre motiverat att fastställa polisinnrättningarnas distrikt enligt häradsindelningen. Endast distriktet för polisinnrättningen i Helsingfors består av ett härad, som i sin tur består av en kommun, Helsingfors stad. De övriga polisinnrättningarnas distrikt består av flera, rentav många, härad. Enligt 1 § 3 mom. i lagen om landskapsindelning (1159/1997) ska, om inte något annat följer av särskilda skäl, verksamhetsområdena för statens regionförvaltningsmyndigheter grunda sig på landskapsindelningen så att verksamhetsområdet utgörs av ett eller flera landskap.

De i 6 § i polisförvaltningslagen avsedda regionala enheter som hör till polisinnrättningen har enligt gällande författningar bildats av härad. I statsrådets förordning om polisinnrättningarnas distrikt föreskrivs det om regionala enheter vid polisinnrättningen i Västra Nyland, polisinnrättningen i Österbotten och polisinnrättningen i Sydvästra Finland samt om deras distrikt. Enligt motiveringen till regeringens proposition som gäller 6 § i polisförvaltningslagen (RP 58/2009 rd) har de regionala enheterna inrättats för att trygga den svenskspråkiga servicen och avsikten är inte att de ska ha någon regional behörighet, utan de verksamhetsmässiga och personaladministrativa behörighets- och chefsförhållandena utformas inom hela polisinnrättningens område utgående från substanslinjerna. Enligt motiveringen, på det sätt som anges närmare i reglementet för polisinnrättningen, ska den regionala enheten ansvara för att den medborgarservice som hör samman med polisens uppgifter finns tillgänglig i lika utsträckning och är av samma kvalitet inom distriktet. Den språkliga statusen för polisinnrättningarnas regionala enheter bestäms enligt 6 § 2 mom. i språklagen. De regionala enheterna har bildats av tvåspråkiga härad där svenska är majoritetsspråk. De är till sin språkliga status tvåspråkiga enheter med svenska i majoritet

och har svenska som arbetsspråk. I enlighet med det har det också föreskrivits om krav på språkkunskaper vid de regionala enheterna, de omfattas således av de krav på språkkunskaper som gäller ämbetsdistrikt med svenska som majoritetsspråk. Enligt 16 a § 3 mom. i polisförvaltningsförordningen (158/1996) gäller att vid en sådan regional enhet inom en tvåspråkig polis-inrättning där majoritetens språk är ett annat än majoritetens språk i polis-inrättningen, är språkkunskapskravet för en tjänst som polisman goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom ämbetsdistriktet för den regionala enheten, samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket.

I 2 § 1 mom. i lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen fastställs att målet med lagen är att förbättra de erbjudna tjänsternas kvalitet och medborgarnas rättssäkerhet, att trygga tjänsternas tillgänglighet för alla på lika villkor och i tillräcklig mån i olika delar av landet samt att skapa förutsättningar för koncentration av de olika funktionerna, överföring av beslutanderätt till lokal nivå och produktion av tjänster på ett ekonomiskt sätt. Enligt 2 § 2 mom. ska när tjänsterna och medborgarnas rättssäkerhet förbättras 17 § i grundlagen iaktas och vad som behövs för att tjänsterna och rättssäkerheten för samiskspråkiga ska kunna ordnas rättvist. Bestämmelsen i 2 mom. är informativ, utan några egna rättsverkningar. De språkliga rättigheterna och de samiskspråkigas rättigheter tryggas med stöd av annan lagstiftning. Enligt dagens sätt att formulera bestämmelser bör det inte ens i lägre lagstiftning hänvisas till grundlagen.

Trots att syftena med gällande 2 § är rätt generellt utformade, har paragrafen och dess syften avgränsats endast till lokalförvaltningen för de statliga myndigheter som nämns i 1 § som gäller lagens tillämpningsområde och omfattar således inte i större utsträckning hela statsförvaltningen. Dessutom har den paragraf som gäller syftena ursprungligen varit kopplad till häradsförvaltningen, som inte längre existerar. Däremot har lagens syften ansetts ligga till grund för häradsförvaltningen men även för häradsindelningen och därför ansågs det motiverat att låta dem vara i kraft även efter att häradsförvaltningen avvecklades (RP 82/2007 rd). Inom Åklagarmyndighetens och Utsökningsverkets förvaltning finns det inte längre något samband med häradsindelningen och inte heller i övrigt med lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen. Bestämmelser om Åklagarmyndighetens förvaltning finns i lagen om Åklagarmyndigheten (32/2019) och om utsökningsväsendets förvaltning i utsökningsbalken (705/2007). På dessa tillämpas inte lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen ens i fråga om 2 §, trots att dessa statliga myndigheter fortfarande nämns i lagen.

Indelningen av den lokala polisen i distrikt utförs med stöd av 6 § i polisförvaltningslagen. Vid bildandet av en polis-inrättning vars distrikt omfattar flera härad ska enligt bestämmelsen hänsyn tas till de olika områdenas särdrag, såsom invånarantal, invånartäthet, utsträckning, trafikförbindelser och språkförhållanden. Hänsyn ska också tas till områdesindelningens inverkan på den i 6 § i språklagen avsedda språkliga statusen för en myndighet. Polis-inrättningarnas distrikt har med undantag för Helsingfors utvidgats så att de omfattar flera härad, i praktiken ett eller flera landskap. Polis-inrättningen i Lappland omfattar t.ex. alla härad inom landskapet i fråga, dvs. Enare-Utsjoki, Kemi, Kittilä, nordöstra Lappland, Lapska armen, Ranua-Posio, Rovaniemi, Sodankylä, Torneå och Tornedalens härad, dvs. hela landskapet Lappland. 6 § i polisförvaltningslagen är en specialbestämmelse för utformningen av den lokala polisens distriktsindelning, enligt vilken polis-inrättningarnas distrikt bildas. Bestämmelserna i 2 § i lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen tillämpas inte längre på polisväsendet.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att förtydliga de strukturella bestämmelserna som gäller statsförvaltningen genom att upphäva den tekniskt och i sak föråldrade lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen. Av den anledningen utförs också nödvändiga ändringar i polisförvaltningslagen, utfärdas en ny statsrådsförordning om polisinsrättningarnas distrikt och ändras statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet. Målet är att underlätta samordningen av olika typer av regional indelning hos staten genom att avveckla häradsindelningen, som blivit obehövlig i den regionala indelningen. Att myndigheternas verksamhetsområden i fortsättningen ska grunda sig på landskap och kommuner i stället för på härad främjar tydligheten och samverkan när det gäller den administrativa indelningen.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 Förslagen

I denna proposition föreslås det att den tekniskt och i sak föråldrade lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen upphävs. Häradsindelningen som blivit obehövlig ska läggas ned. Den statliga administrativa indelningen och servicestrukturen utformas inte längre genom tillämpning av den lagen som ger en vilseledande bild av läget i fråga om lagstiftningen och statsförvaltningens struktur. Den häradsindelning varom regleras i den lag som föreslås bli upphävd utgör grund endast för indelningen i polisinsrättningarnas distrikt enligt polisförvaltningslagen och för indelningen i gräns- och sjöbevakningssektionernas verksamhetsområden enligt statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet. På andra än ovan nämnda myndigheter tillämpas inte häradsindelningen eller den lag som föreslås bli upphävd till övriga delar heller. Genom samma lag upphävs också statsrådets beslut om häradsindelningen jämte senare ändringar, som utfärdats med stöd av 3 § 1 mom. i lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen som enligt förslaget ska upphävas. Även om statsrådsbeslutet efter det att lagen upphävts inte längre har någon egen faktisk betydelse, är det för tydlighetens skull motiverat att genom en uttrycklig bestämmelse om upphävande säkerställa att det förvaltningsbeslut som publicerats i författningssamlingen inte heller formellt förblir i kraft.

Samtidigt ska behövliga ändringar i de ovan nämnda författningarna inom inrikesministeriets förvaltningsområde utföras. I denna proposition ingår ett förslag till ändring av 6 § i polisförvaltningslagen. I 6 § 1 mom. ska hänvisningarna till häraden strykas. Det lokala polisväsendet ska inte längre heller författningstekniskt ordnas enligt härad. Det föreslås att polisinsrättningarnas distrikt ordnas så att ett distrikt består av ett eller flera landskap eller kommuner. Bestämmelser om indelningen i landskap och hur den fastställs finns i lagen om indelningen i välfärdsområden och landskap (614/2021). Enligt ikraftträdandebestämmelsen i den lagen tillämpas lagen om landskapsindelning, som upphävts genom den lagen, och statsrådets beslut om landskapsindelning som fattats med stöd av den lagen till utgången av 2022. Den kommunala indelningen grundar sig på kommunstrukturlagen (1698/2009) och de beslut av statsrådet som fattas med stöd av den.

Liksom nu är fallet ska enligt momentet en polisinsättning se till att den medborgarservice som hör samman med polisens uppgifter finns tillgänglig i lika utsträckning och är av samma kvalitet inom distriktet. De bestämmelser som gäller polisinsättningarnas regionala enheter ska inte heller ändras. Av momentet ska fortfarande framgå att en polisinsättning kan ha regionala enheter och genom förordning av statsrådet föreskrivs det om deras distrikt. I 6 § 2 mom. i språklagen (423/2003) föreskrivs det om de regionala enheternas språkliga status. Dessutom föreslås att det genom förordning av inrikesministeriet föreskrivs om placeringsorterna för polisinsättningarnas

verksamhetsställen. Enligt gällande lag beslutar inrikesministeriet om placeringsorterna för polisinsrättningens verksamhetsställen, vilket inte uppfyller grundlagens krav. Ändringen är författningsteknisk.

Det föreslås att 6 § 2 mom. i polisförvaltningslagen ändras så att ordet härad ersätts med ordet kommun. Samtidigt föreslås också att ordalydelsen i momentets första mening ändras så att den typ av exempelförteckning som börjar med ordet ”såsom” stryks. Ändringen av ordföljden ändrar inte bestämmelsens innehåll jämfört med nuläget. Av det föreslagna momentet framgår att vid bildandet av en polisinsrättning vars distrikt omfattar flera kommuner ska hänsyn tas till invånarantal, invånartäthet, utsträckning, trafikförbindelser, språkförhållanden och de olika områdenas särdrag samt områdesindelningens inverkan på den i 6 § i språklagen avsedda språkliga statusen för en myndighet.

Efter att lagen har antagits ska dessutom en ny statsrådsförordning om polisinsrättningarnas distrikt utfärdas och statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet ändras. Största delen av polisinsrättningarnas distrikt ska i fortsättningen omfatta landskapens områden. Distrikten för de tre polisinsrättningarna inom landskapet Nyland ska dock fastställas enligt kommunernas gränser. Dessutom ska de regionala enheterna enligt förordningen bestå av kommuner i stället för härad. Eftersom avsikten är att endast göra nödvändiga lagtekniska ändringar och ändringar som hänför sig till författningsöversyn, utförs inga ändringar i myndigheternas geografiska verksamhetsområden jämfört med nuläget. I och med ändringarna utvidgas inte polisinsrättningarnas eller deras regionala enheters distrikt till ett annat landskap eller en annan kommun och inskränks inte heller.

Utkasten till statsrådsförordningar finns som bilagor till regeringspropositionen.

4.2 Huvudsakliga konsekvenser

I konsekvensbedömningen har man utnyttjat de bedömningar som utförts av den arbetsgrupp som finansministeriet tillsatt och som utrett hur nödvändig lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen och den häradsindelning som grundar sig på den är. Enligt beslutet om tillsättande skulle arbetsgruppen särskilt utreda vilka rättsliga, administrativa, ekonomiska och verksamhetsrelaterade konsekvenser det får om lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen och häradsindelningen upphävs. Konsekvensbedömningen baserar sig dessutom på bedömningar och iakttagelser som gjordes i samband med den ändring i häradsindelningen som genomfördes i slutet av 2020 och som trädde i kraft den 1 januari 2021.

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Upphävandet av lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser. De föreslagna ändringarna är av teknisk natur. Upphävandet av lagen kan allmänt bedömas förtydliga bestämmelserna om den statliga administrativa indelningen och i viss mån lätta på den administrativa bördan när beredningen av häradsindelningsbeslut som till sina konsekvenser blivit betydelselösa slopas, t.ex. i situationer där landskapsindelningen ändras. De ekonomiska konsekvenserna gäller endast förvaltningen, inte företag eller hushåll, och de är så begränsade att det inte är ändamålsenligt att presentera några exakta besparingsberäkningar i euro. Besparingen i arbetsvolym kan för den offentliga förvaltningens del under 10 års tid bestå av 2 årsverken, om man räknar med beredningen av beslutet om häradsindelning vid finansministeriet och därtill hörande av olika aktörer, information, publicering i författningssamlingen och andra förvaltningsprocessuella åtgärder som till arbetsmängden kan jämföras med beredningen av en statsrådsförordning.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna

Häradsindelningen och lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen har förlorat sin betydelse som en allmän grund för den statliga lokalförvaltningen. Den statliga förvaltningen bygger inte längre på lagen i fråga, med undantag för den lagtekniska kopplingen mellan häradsindelningen och polisinsrättningarnas distrikt och gräns- och sjöbevakningssektionernas verksamhetsområden. Därför är konsekvenserna av upphävandet av lagen synnerligen ringa för myndigheternas verksamhet. På grund av upphävandet ska de administrativa områdena för den lokala polisens och gränsbevakningsväsendets bevakningssektioner fastställas geografiskt utifrån landskaps- och kommungränserna. I praktiken förblir de geografiska distrikten för polisinsrättningarna, de regionala enheter som inrättats för att trygga deras svenskspråkiga tjänster eller verksamhetsområdena för gränsbevakningsväsendets bevakningssektioner oförändrade i statsrådets förordningar. Det uppkommer inte heller några konsekvenser för områdesindelningen, myndigheternas uppgifter eller befogenheter som en följd av att lagen upphävs. Det administrativa arbetet bedöms vara litet till följd av att ändringen genomförs. Förslaget bidrar till att minska den administrativa bördan i och med att beredningen av häradsindelningsbeslut slopas och till att minska de oklarheter som är förknippade med detta inom förvaltningen och bland medborgarna. Oklarheter har tidvis förekommit bland annat i form av förfrågningar från medborgare och media.

Häradsindelningen har varken någon funktionell eller ekonomisk betydelse för Nödcentralverks verksamhet. Nödcentralernas samarbetsområden består redan nu av ett eller flera landskap.

Häradsindelningen fungerar som ett kriterium för gränsbevakningsväsendets gränsbevakningssektioner, men lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen har inte i övrigt tillämpats på gränsbevakningsväsendet, vars sex bevakningssektioners verksamhetsområde regleras i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet.

Bestämmelserna om lagens syfte i 2 § i den lag som föreslås bli upphävd tillämpas inte längre inom statsförvaltningen, inte ens inom polis-, åklagar- och utskökningsväsendet som nämns i 1 §.

När den lokala polisens distrikt bildades har 2 § i lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen inte tillämpats, utan distrikten har bildats utgående från 6 § i polisförvaltningslagen, som förutsätter att distrikten bildas så att hänsyn tas till deras särdrag, såsom invånarantal, befolkningstäthet, omfattning, trafikförbindelser och språkförhållanden och områdesindelningens inverkan på den i 6 § i språklagen avsedda språkliga statusen för en myndighet. Dessa grunder ska enligt gällande lag tillämpas när det bildas en polisinsrättning vars distrikt omfattar flera än ett härad. Det är endast polisinsrättningen i Helsingfors som omfattar ett härad. Enligt propositionen ska 6 § i polisförvaltningslagen och grunderna för inrättande av distrikt med stöd av den tillämpas när en polisinsrättning bildas av flera kommuner än en. Det är endast polisinsrättningen i Helsingfors som omfattar ett härad. I propositionen föreslås således inte att grunderna för inrättande av polisinsrättningarnas distrikt ska ändras jämfört med nuläget och det uppstår inga konsekvenser.

Med stöd av 6 § 2 mom. i språklagen bestäms den språkliga statusen för en regional enhet vid en myndighet enligt språkförhållandena i dess ämbetsdistrikt. I propositionen ingår ett utkast till statsrådsförordning om polisinsrättningarnas distrikt och av dess 2 § framgår vilka kommuner som ingår i de regionala enheternas distrikt. Inom varje regional enhets distrikt finns det till antalet flera städer och kommuner där majoriteten av befolkningen är svenskspråkig och även största delen av den sammanlagda befolkningen i distrikten är svenskspråkig. Sålunda är den språkliga ställningen för polisinsrättningarnas regionala enheter tvåspråkig och majoriteten av

befolkningen i distriktet är svenskspråkig. Den språkliga ställningen för polisinsrättningarnas regionala enheter ändras inte.

Som en lagteknisk ändring kommer inrikesministeriet dessutom att utfärda en förordning i stället för ett beslut om placeringsorterna för polisinsrättningarnas verksamhetsställen. Avsikten är att placeringsorterna förblir desamma och denna proposition har således inga konsekvenser för placeringsorterna för verksamhetsställena.

Propositionen har inga konsekvenser för bildandet av verksamhetsområden för polisen eller andra statliga myndigheter, placeringen av myndigheter, ordnandet av tjänster eller annan myndighetsverksamhet.

4.2.3 Samhälleliga konsekvenser

Utgångspunkten för lagändringen är att servicen inte ska försämrats i något distrikt som en följd av propositionen. Enligt förslaget ska de geografiska distrikten för polisinsrättningarna, de regionala enheter som inrättats för att trygga deras svenskspråkiga tjänster eller verksamhetsområdena för Gränsbevakningsväsendets bevakningssektioner inte förändras i statsrådets förordningar, och det uppkommer inga konsekvenser för områdesindelningen, myndigheternas uppgifter eller befogenheter som en följd av att lagen upphävs. I enlighet med 6 § i polisförvaltningslagen ser polisinsrättningen fortfarande till att den medborgarservice som hör samman med polisens uppgifter finns tillgänglig i lika utsträckning och är av samma kvalitet inom distriktet. Propositionen har inga konsekvenser för säkerheten, tillgången till polisens tjänster eller i övrigt för tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna. Av 16 a § 3 mom. i polisförvaltningsförordningen framgår att vid en sådan regional enhet inom en tvåspråkig polisinsrättning där majoritetens språk är ett annat än majoritetens språk i polisinsrättningen, är språkkunskapskravet för en tjänst som polisman goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom ämbetsdistriktet för den regionala enheten, samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket. I praktiken fastställs de regionala enheterna i statsrådets förordning enligt kommungränserna i stället för enligt härad. De regionala enheternas distrikt förblir oförändrade även om de regionala enheterna fastställs enligt kommungränser och inte enligt häradsgränser. Vid de regionala enheterna iakttas fortfarande kraven på språkkunskaper inom ett ämbetsdistrikt med svenskspråkig majoritet. Propositionen har inga konsekvenser för de svenskspråkiga tjänsterna och inte heller i övrigt för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna.

Upphävandet av häradsindelningen och lagens 2 § som gäller målen har inga konsekvenser för bildandet av distrikt för polisen eller verksamhetsområden för andra statliga myndigheter, placeringen av myndigheter, ordnandet av tjänster eller annan myndighetsverksamhet. Propositionen har således inte heller några konsekvenser för medborgarnas, företagens eller andra sammanslutningars tillgång till myndigheternas tjänster på lika villkor, tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna och andra grundläggande fri- och rättigheter, säkerheten eller effektiviteten i myndigheternas verksamhet. Propositionen bedöms således inte ha några samhälleliga konsekvenser.

5 Alternativa handlingsvägar

Ett alternativ till den föreslagna regleringen kunde vara en teknisk uppdatering av lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen så att den motsvarar nuläget. Då skulle man i lagens tillämpningsområde bland annat stryka hänvisningen till annan verksamhet än polisväsendet. Det vore nödvändigt att upphäva lagens 2 § som onödig, eftersom polisförvaltningslagen redan innehåller egna särskilda bestämmelser som ska tillämpas i första hand

och som gäller de omständigheter som ska beaktas när en polisinrättning bildas. Det finns redan särskilda bestämmelser om inrättande av den lokala polisens distrikt i polisförvaltningslagen och lagens 2 § tillämpas inte längre på inrättande av distrikt. Det vore nödvändigt att i betydande omfattning ändra 3 § som skulle bli den enda egentliga paragrafen i lagen. Lagens 4–7 § har redan upphävts. Efter uppdateringen av lagen skulle det finnas väldigt få tillämpliga bestämmelser kvar. Dessa skulle endast gälla polisförvaltningen och även i mycket begränsad omfattning. En uppdatering uppfyller inte propositionens syfte, som är att förtydliga de strukturella bestämmelser som gäller statsförvaltningen och att lätta på den administrativa bördan.

6 Remissvar

Sammanlagt inkom 19 utlåtanden. Av dessa meddelade 11 remissinstanser att de inte har något att yttra om propositionen. Polisstyrelsens utlåtande innehöll utlåtanden också från sex polisinrättningar. Remissvaren kan anses vara klart positiva. Justitieministeriet uppgav inte uttryckligen att det understöder propositionen. Justitiekanslern i statsrådet omfattar den ståndpunkt som framgår av propositionen, enligt vilken fastställandet av distrikten enligt häradsförordningar beträffande grunderna för områdesindelningen och transparensen i grunderna. I andra utlåtanden uppgavs uttryckligen att häraderna kan eller bör frångås och att propositionen skapar klarhet i situationen samt gör grunderna för områdesindelningen lättare att förstå. Det gavs inga utlåtanden som skulle ha motsatt sig propositionen och i utlåtandena påpekades det inte heller att det skulle finnas skäl att ompröva lämnandet av propositionen. Det fanns skäl att göra vissa preciseringar i motiveringen till propositionen och eventuellt i ikraftträdandebestämmelsen i den föreslagna lagen på basis av det som framförts under remissbehandlingen.

Justitieministeriet ansåg i sitt utlåtande att propositionen inte strider mot grundlagen. Häradsindelningen tillämpas inte längre inom justitieministeriets eget förvaltningsområde. Justitieministeriet lyfte i sitt utlåtande fram en fråga i anslutning till giltigheten för förvaltningsbeslut som utfärdats med stöd av den lag som föreslås bli upphävd. Dessutom konstaterade justitieministeriet att det i propositionen är nödvändigt att närmare lyfta fram den lagstiftning som den i propositionen avsedda landskaps- och kommunindelningen grundar sig på.

Justitiekanslern i statsrådet lyfte i sitt utlåtande fram frågan om huruvida konsekvenserna av upphävandet av 2 § i den lag som föreslås bli upphävd bör behandlas närmare i propositionen, i synnerhet i förhållande till 6 § i polisförvaltningslagen, som förblir i kraft. Enligt propositionen bedöms detta inte försämra de språkliga rättigheterna enligt 17 § i grundlagen. Enligt justitiekanslern har de språkliga rättigheternas betydelse i förhållande till lagförslaget dock inte beskrivits närmare i det avsnitt som gäller tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna. I anslutning till detta konstaterar justitiekanslern att en del av den bedömning som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna (konsekvenser för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna och andra grundläggande fri- och rättigheter) ingår i avsnittet Förslagen och deras konsekvenser. Det vore motiverat att komplettera det avsnitt som gäller lagförslagets förenlighet med grundlagen med en sådan bedömning.

Polisstyrelsen och polisinrättningarna ansåg i sina utlåtanden att propositionen är värd att understöda och motiverad. Polisstyrelsen anser att slopandet av häraderna kan ha återverkningar på de regionala enheterna. Polisstyrelsen anser det motiverat att det i samband med den författningsändring som ska genomföras säkerställs att de språkliga rättigheterna tillgodoses i fortsättningen även med beaktande av de regionala enheternas språkliga särdrag.

De landskapsförbund som yttrat sig om propositionen Norra Österbottens förbund och Norra Savolax förbund understöder propositionen. Norra Savolax förbund konstaterar dessutom att syftet med lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen, så som det

formuleras i lagens 2 §, bör kvarstå såsom en riktgivande princip för organisering och utvecklande av den statliga regional- och lokalförvaltningen. Utvecklingen i fråga om tillgängligheten till tjänster som medborgarna behöver och säkerhetsmyndigheternas responstider ska följas upp kontinuerligt, och de får inte heller försämrats i och med ändringar i grunderna för fastställandet av gränserna för verksamhetsområdena.

På basis av utlåtandena har det gjorts vissa ändringar i propositionen. I synnerhet på basis av de frågor och kompletteringsbehov som justitiekanslern i statsrådet lyfte fram i sitt utlåtande har propositionens beskrivning av nuläget preciserats i fråga om tillämpningsområdet för 2 § i den lag som föreslås bli upphävd. I propositionen beskrivs närmare att paragrafen i fråga inte längre ska tillämpas på åklagar- och utsökningsväsendet och inte heller på den lokala polisen. Till denna del har också konsekvensbedömningarna i propositionen preciserats och särskilt det avsnitt där propositionens förhållande till grundlagen och frågor som gäller lagstiftningsordning beskrivs. Samtidigt har beskrivningen preciserats i anslutning till 6 § i polisförvaltningslagen och till dess företrädare i fråga om tillämpningen i förhållande till 2 § i den lag som föreslås bli upphävd.

I den föreslagna polisförvaltningslagen har ordalydelsen i 6 § 2 mom. ändrats jämfört med det förslag som sändes på remiss så att grunderna för bildandet av ett distrikt för den lokala polisen är tillämpliga på alla polisinsrättningar som omfattar flera kommuner, inte enbart på sådana polisinsrättningar som består av flera landskap. Den nuvarande ordalydelsen i 6 § inkluderar alla polisinsrättningar som omfattar flera än ett härad. Det är endast polisinsrättningen i Helsingfors som består av ett härad. Avsikten med propositionen har inte varit att ändra tillämpningsområdet för grunderna för bildandet av en polisinsrättning som avses i 6 § i polisförvaltningslagen. Dessutom har motiveringen preciserats så att propositionen inte medför ändringar i fråga om områdena för polisinsrättningarna och deras regionala enheter som inrättats för att garantera de svenskspråkiga tjänsterna.

Motiveringen till propositionen har preciserats genom att det i enlighet med justitieministeriets utlåtande har lagts till relevanta hänvisningar till de lagar som besluten om indelning i de i polisförvaltningslagens 6 § avsedda kommuner och landskap grundar sig på.

Med anledning av justitieministeriets utlåtande har det till 1 § i förslaget till lag om upphävande av lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen fogats ett 2 mom. genom vilket det av tydlighetsskäl framgår att de med stöd av den lag som föreslås bli upphävd utfärdade beslut om häradsindelning också upphävs. Om det inte utfärdas någon separat bestämmelse om upphävande skulle dessa beslut vid upphävandet av själva lagen förbli betydelselösa men eventuellt tekniskt i kraft.

På basis av utlåtandet från Norra Savolax landskapsförbund har inga ändringar gjorts i propositionen. 2 § i lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen som styr syftet och målen ska inte utgöra någon allmän grund för ordnandet av statsförvaltningen. Bestämmelsen i fråga som är kopplad till häradsförvaltningen och häradsindelningen tillämpas inte längre på grund av att häradsämbetena avvecklats och lokalpolisens distrikt utvidgas till avsevärt större distrikt som skulle motsvara ett flertal härad. Lagen om grunderna för tillgången till statliga tjänster och placeringen av funktioner (728/2021), som träder i kraft vid ingången av 2022, utgör emellertid för sin del sådan allmän lagstiftning som föreslås i landskapsförbundets utlåtande och ska beaktas vid beslutsfattande om tillgången till statliga myndigheters tjänster och placeringen av funktioner. Lagen förutsätter bland annat att sådana beslut som gäller tillgången till statliga tjänster och placeringen av enheter och funktioner ska fattas så att jämlikheten, de språkliga rättigheterna och andra grundläggande fri- och rättigheter tillgodoses och att tillgången till statliga tjänster ska svara mot olika kundgruppers servicebehov på ett sätt som

tillgodoser de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt lagen ska dessutom statens regionala närvaro främja livskraften och säkerheten i olika delar av landet. Lagen förutsätter att myndigheterna på förhand bedömer verkningarna av beslut om placering av enheter och funktioner och om tillgången till tjänster vid enheterna i förhållande till lagens syften.

7 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I förslaget till ändring av 6 § i polisförvaltningslagen ingår ett bemyndigande att utfärda förordning. I lagens 6 § 1 mom. föreskrivs det att bestämmelser om polisinrättningarnas distrikt utfärdas genom förordning av statsrådet. Förslaget motsvarar den gällande bestämmelsen, dock med den skillnaden att polisinrättningarnas distrikt inte längre ska ordnas utgående från härad, utan så att polisinrättningens distrikt består av ett eller flera landskap eller kommuner. På motsvarande sätt som i gällande lag ska det fortfarande av momentet framgå att bestämmelser om de regionala enheternas distrikt ska utfärdas genom förordning av statsrådet. Gällande lagstiftning eller den lagstiftning som ändras i propositionen förutsätter inte att det utförs ändringar i de geografiska distrikten för polisinrättningarna eller för deras regionala enheter som inrättats för att trygga svenskspråkiga tjänster. Distrikten ska till sina geografiska gränser motsvara de nuvarande. Ett utkast till en statsrådsförordning finns som bilaga till denna proposition.

Efter att propositionen har godkänts är det meningen att också statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet ska ändras så att också de i den förordningen föreskrivna gränsbevakningssektionernas och sjöbevakningssektionernas verksamhetsområden fastställs utifrån häradernas ställning som landskap och kommuner så att bevakningssektionernas verksamhetsområden inte ändras geografiskt jämfört med nuläget. Det är fråga om en teknisk ändring. Ett utkast till en statsrådsförordning finns som bilaga till denna proposition.

Dessutom kommer inrikesministeriet i stället för ett beslut att utfärda en förordning om placeringsorterna för polisinrättningarnas verksamhetsställen. Denna proposition har inga konsekvenser för placeringsorterna för verksamhetsställena.

8 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 maj 2022.

Enligt 1 § 2 mom. i lagen om upphävande av lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen ska samtidigt som lagen träder i kraft de med stöd av 3 § i lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen utfärdade statsrådsbesluten också upphävas. Genom detta hänvisas till statsrådets beslut om häradsindelningen jämte ändringar. Även om statsrådets beslut efter det att lagen upphävts inte längre har någon egen faktisk betydelse, är det av tydlighetsskäl motiverat att genom en uttrycklig bestämmelse om upphävande säkerställa att ett beslut om häradsindelning som, även om det har publicerats i författningssamlingen, inte ens formellt förblir i kraft.

9 Verkställighet och uppföljning

På grund av propositionens ringa faktiska konsekvenser bedöms den inte medföra några betydande andra åtgärder i anslutning till verkställandet än en ändring av de förordningar av statsrådet som utgör bilaga till propositionen. Propositionen bedöms inte förutsätta någon särskild uppföljning eller bedömning i efterhand.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I denna proposition föreslås det att lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen som blivit obehövlig upphävs. Samtidigt upphävs den häradsindelning som föreskrivs i lagens 3 §. Det föreslås att 6 § i polisförvaltningslagen ändras så att polisinsrättningarnas distrikt i stället för att delas in enligt häradsindelning ordnas så att polisinsrättningens distrikt består av ett eller flera landskap eller kommuner.

I enlighet med 119 § i grundlagen kan staten ha regionala och lokala myndigheter utöver de enheter som hör till centralförvaltningen. Syftet med denna allmänna bestämmelse i grundlagen är att möjliggöra en flexibel utveckling av statsförvaltningen (RP 1/1998 rd, s. 173/II). Grunderna för statens regional- och lokalförvaltning ska bestämmas genom lag. Med dessa grunder avses den allmänna strukturen hos regional- och lokalförvaltningen, som t.ex. grunderna för den administrativa indelningen (bl.a. (GrUU 29/2006 rd, GrUU 5/2008 rd, GrUU 21/2009 rd). Grundlagen förutsätter inte, i motsats till den konstitution som föregick den, att det utfärdas bestämmelser om häradsindelningen. Det är inte heller nödvändigt att staten i praktiken har lokalförvaltningsmyndigheter på vilka häradsindelningen eller motsvarande allmänna indelning av statlig lokalförvaltning tillämpas. Sett ur ett grundlagsperspektiv behöver det inte finnas någon allmän lag om strukturerna inom den statliga lokalförvaltningen, om en sådan inte i praktiken tillämpas på områdesindelningen inom lokalförvaltningen.

De statliga myndigheternas verksamhetsområde omfattar nuförtiden hela riket eller så är behörigheten regional och grundar sig i regel på landskapsindelningen. Polisväsendet är den enda statliga myndighet som nämns i lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen och vars verksamhet på lagnivå föreskrivits att den ska följa områdesindelningen inom lokalförvaltningen, nämligen häradsindelningen. I praktiken bygger också polisens lokalförvaltning på landskapsindelningen. Polisinsrättningarnas (11 st.) distrikt, med undantag för Nyland, följer landskapens gränser och omfattar ett eller flera landskap. Polisinsrättningen i Helsingfors är den enda polisinsrättningen vars distrikt omfattar en kommun (Helsingfors stad) och samtidigt också ett häradsdistrikt.

I propositionen föreslås det att 6 § i polisförvaltningslagen ändras så att polisinsrättningens distrikt omfattar ett eller flera landskap eller kommuner. Således föreskrivs det fortfarande på lagnivå om grunderna för ordnandet av den lokala polisverksamheten, på det sätt som grundlagens 119 § förutsätter.

Enligt 122 § i grundlagen ska man när förvaltningen organiseras eftersträva en indelning i sinsemellan förenliga områden så att den finsk- och svenskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder. Enligt 1 § i lagen om landskapsindelning ska, om inte något annat följer av särskilda skäl, verksamhetsområdena för statens regionförvaltningsmyndigheter grunda sig på landskapsindelningen så att verksamhetsområdet omfattar ett eller flera landskap. Ifall behörigheten inte är riksomfattande har statsförvaltningens verksamhetsområden i regel bildats enligt landskapsindelningen för att säkerställa att områdena är sinsemellan förenliga.

Hela Fastlandsfinland är uppdelat på 11 polisinsrättningar. I praktiken kan polisinsrättningarnas befogenheter betecknas som regionala, inte lokala. Genom propositionen fullgörs i enlighet med grundlagens 122 § skyldigheten att när förvaltningen organiseras eftersträva en indelning i sinsemellan förenliga områden, eftersom distrikten för de polisinsrättningar som redan nu i regel är verksamma inom ett eller flera landskap i praktiken också enligt lag binds till landskapsindelningen, med några undantag som grundar sig på kommunindelningen. Fastställandet av distrikten som häradsdistrikt förklarar begripligheten beträffande grunderna för områdesindelningen och

transparensen i grunderna. I propositionen förbättras förvaltningens transparens och begriplighet.

Genom propositionen fullgörs också den i grundlagens 122 § avsedda skyldighet att när förvaltningen organiseras ska en sådan indelning i områden eftersträvas att den finsk- och svenskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder och propositionen inverkar inte heller negativt på de språkliga rättigheter som föreskrivs i 17 § i grundlagen. Enligt förslaget ska i enlighet med 6 § i polisförvaltningslagen polis-inrättningen fortfarande se till att den medborgarservice som hör samman med polisens uppgifter finns tillgänglig i lika utsträckning och är av samma kvalitet inom distriktet. Bestämmelsen i fråga ändras inte i propositionen. Enligt propositionen ska distrikten för polis-inrättningarna och de regionala enheter som inrättats för att trygga deras svenskspråkiga service fastställas genom förordning av statsrådet enligt kommungränserna i stället för enligt härad, och deras distrikt ska inte heller ändras. Av 16 a § 3 mom. i polisförvaltningsförordningen framgår att vid en sådan regional enhet inom en tvåspråkig polis-inrättning där majoritetens språk är ett annat än majoritetens språk i polis-inrättningen, är språkkunskapskravet för en tjänst som polisman goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom ämbetsdistriktet för den regionala enheten, samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket. Vid de regionala enheterna iakttas fortfarande kraven på språkkunskaper inom ett ämbetsdistrikt med svenskspråkig majoritet. Propositionen har inga konsekvenser för de svenskspråkiga tjänsterna och inte heller i övrigt för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna.

I och med att lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen upphävs, upphävs också 2 § som gäller lagens mål och med stöd av vilken det i tiden fastställdes hur häradsförvaltningen ska bildas. Senare har det kunnat anses ha ett samband med häradsindelningen. Bestämmelserna om lagens syfte i 2 § i den lag som föreslås bli upphävd tillämpas emellertid inte längre inom statsförvaltningen, inte ens inom polis-, åklagar- och utsokningsväsendet som nämns i 1 §. Inom Åklagarmyndighetens och Utsökningsverkets förvaltning finns det inte längre något samband med häradsindelningen och inte heller i övrigt med lagen om grunderna för utvecklande av de statliga lokalförvaltningen. Även om det lokala polisväsendet har ett samband med häradsindelningen, har 2 § i lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen inte tillämpats vid bildandet av distrikt, utan distrikten har bildats med stöd av 6 § i polisförvaltningslagen. Häradsindelningen fungerar som ett kriterium för gränsbevakningsväsendets gränsbevakningssektioner, men lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen har inte i övrigt tillämpats på gränsbevakningsväsendet, vars sex bevakningssektioners verksamhetsområde regleras i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet. Hänvisningen i 2 § 2 mom. till grundlagen och till tryggandet av de samiskspråkigas rättigheter har också i övrigt varit av informativ karaktär, utan rättsverkningar. Rättigheterna i fråga tryggas med stöd av grundlagen och annan lagstiftning.

Upphävandet av häradsindelningen och 2 § som gäller målen för häradsindelningen har inga konsekvenser för bildandet av distrikt för polisen eller verksamhetsområden för andra statliga myndigheter, placeringen av myndigheter, ordnandet av tjänster eller annan myndighetsverksamhet. Propositionen har således inga konsekvenser för tillgången till myndigheternas tjänster, tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna och andra grundläggande fri- och rättigheter, säkerheten, medborgarnas rättsliga ställning eller jämlikheten, och den bedöms inte heller ha några andra konsekvenser som anknyter till de grundläggande fri- och rättigheterna.

Det anses inte finnas något hinder för slopandet av häradsindelningen med hänsyn till grundlagens bestämmelser. Vid tolkningen av konstitutionen utgår man från flexibilitet. I praktiken finns det inte längre någon statlig lokalförvaltning enligt vilken rikets område har delats in i

mindre administrativa verksamhetsområden än de verksamhetsområden som betraktas som regionala. Eftersom det inte längre finns någon lokalförvaltning i den bemärkelse som avses i lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen, kan lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen upphävas. På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

1.

Lag

om upphävande av lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen (126/1992).

De med stöd av 3 § i den lag som upphävs utfärdade statsrådsbesluten upphävs också.

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 6 § i polisförvaltningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polisförvaltningslagen (110/1992) 6 §, sådan den lyder i sin svenska språkdräkt i lagarna 497/2009 och 503/2013 och i sin finska språkdräkt i lag 860/2015, som följer:

6 §

Den lokala polisen

En polisnrättning ska se till att den medborgarservice som hör samman med polisens uppgifter finns tillgänglig i lika utsträckning och är av samma kvalitet inom distriktet. Polisnrättningarnas distrikt ordnas så att ett distrikt består av ett eller flera landskap eller kommuner. Bestämmelser om polisnrättningarnas distrikt utfärdas genom förordning av statsrådet. En polisnrättning kan ha regionala enheter. Bestämmelser om de regionala enheternas distrikt utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om de regionala enheternas språkliga status finns i 6 § 2 mom. i språklagen (423/2003). Bestämmelser om placeringsorterna för polisnrättningens verksamhetsställen utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

Vid bildandet av en polisnrättning vars distrikt omfattar flera kommuner ska hänsyn tas till de olika områdenas invånarantal, invånartäthet, utsträckning, trafikförbindelser, språkförhållanden och andra särdrag samt områdesindelningens inverkan på den i 6 § i språklagen avsedda språkliga statusen för en myndighet. Tjänsterna som polischef för de polisnrättningar som läggs ned dras in och en ny tjänst som polischef för polisnrättningen inrättas. Den ovannämnda polischefstjänsten vid polisnrättningen får första gången tillsättas utan att tjänsten ledigförklaras. Den som innehar en polischefstjänst som dras in ska omplaceras i uppgifter som motsvarar personens yrkesskicklighet och förmåga.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 18 november 2021

Statsminister

Sanna Marin

Kommunminister Sirpa Paatero

2.

Lag

om ändring av 6 § i polisförvaltningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polisförvaltningslagen (110/1992) 6 §, sådan den lyder i sin svenska språkdräkt i lagarna 497/2009 och 503/2013 och i sin finska språkdräkt i lag 860/2015, som följer:

Gällande lydelse

6 §

Den lokala polisen

Det lokala polisväsendet organiseras häradsvis så att distriktet för polisinnrättningen omfattar ett härad eller flera. Denna polisinnrättning ska också se till att den medborgarservice som hör samman med polisens uppgifter finns tillgänglig i lika utsträckning och är av samma kvalitet inom distriktet. Genom förordning av statsrådet föreskrivs det om sådana polisinnrättningar vilkas distrikt omfattar flera härad. En polisinnrättning kan ha regionala enheter. Genom förordning av statsrådet föreskrivs det om de regionala enheternas distrikt. I 6 § 2 mom. i språklagen (423/2003) föreskrivs det om de regionala enheternas språkliga status. Inrikesministeriet beslutar om placeringsorterna för polisinnrättningens verksamhetsställen.

Vid bildandet av en polisinnrättning vars distrikt omfattar flera härad ska hänsyn tas till de olika områdenas särdrag, såsom invånarantalet, invånartätheten, utsträckningen, trafikförbindelserna och språkförhållandena och områdesindelningens inverkan på den i 6 § i språklagen avsedda språkliga statusen för en myndighet. Tjänsterna som polischef för de polisinnrättningar som läggs ned dras in och en ny tjänst som polischef för polisinnrättningen inrättas. Den ovan nämnda polischefstjänsten vid polisinnrättningen får första gången besättas utan att tjänsten ledigförklaras. Den som

Föreslagen lydelse

6 §

Den lokala polisen

En polisinnrättning ska se till att den medborgarservice som hör samman med polisens uppgifter finns tillgänglig i lika utsträckning och är av samma kvalitet inom distriktet. Polisinnrättningarnas distrikt ordnas så att ett distrikt består av ett eller flera landskap eller kommuner. Bestämmelser om polisinnrättningarnas distrikt utfärdas genom förordning av statsrådet. En polisinnrättning kan ha regionala enheter. Bestämmelser om de regionala enheternas distrikt utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om de regionala enheternas språkliga status finns i 6 § 2 mom. i språklagen (423/2003). Bestämmelser om placeringsorterna för polisinnrättningens verksamhetsställen utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

Vid bildandet av en polisinnrättning vars distrikt omfattar flera kommuner ska hänsyn tas till de olika områdenas invånarantal, invånartäthet, utsträckning, trafikförbindelser, språkförhållanden och andra särdrag samt områdesindelningens inverkan på den i 6 § i språklagen avsedda språkliga statusen för en myndighet. Tjänsterna som polischef för de polisinnrättningar som läggs ned dras in och en ny tjänst som polischef för polisinnrättningen inrättas. Den ovannämnda polischefstjänsten vid polisinnrättningen får första gången tillsättas utan att tjänsten ledigförklaras. Den som

RP 217/2021 rd

Gällande lydelse

innehar en polischefstjänst som dras in ska
omplaceras i uppgifter som motsvarar perso-
nens yrkesskicklighet och förmåga.
(28.6.2013/503)

Föreslagen lydelse

innehär en polischefstjänst som dras in ska
omplaceras i uppgifter som motsvarar perso-
nens yrkesskicklighet och förmåga.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om polisinsrättningarnas distrikt

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 6 § 1 mom. i polisförvaltningslagen (110/1992), sådant det lyder i lag /20 :

1 §

Polisinsrättningen i Helsingfors har Helsingfors stad som sitt distrikt.

Polisinsrättningen i Västra Nyland har städerna Esbo, Grankulla, Hangö, Högfors, Lojo och Raseborg samt kommunerna Ingå, Kyrkslätt, Sjundeå och Vichtis som sitt distrikt.

Polisinsrättningen i Östra Nyland har städerna Borgå, Hyvinge, Kervo, Lovisa, Träskända och Vanda samt kommunerna Askola, Borgnäs, Lapträsk, Mäntsälä, Mörskom, Nurmijärvi, Pukkila, Sibbo och Tusby som sitt distrikt.

Polisinsrättningen i Sydvästra Finland har landskapen Egentliga Finland och Satakunta som sitt distrikt.

Polisinsrättningen i Tavastland har landskapen Egentliga Tavastland och Päijänne-Tavastland som sitt distrikt.

Polisinsrättningen i Sydöstra Finland har landskapen Kymmenedalen och Södra Karelen som sitt distrikt.

Polisinsrättningen i Österbotten har landskapen Mellersta Österbotten, Södra Österbotten och Österbotten som sitt distrikt.

Polisinsrättningen i Inre Finland har landskapen Birkaland och Mellersta Finland som sitt distrikt.

Polisinsrättningen i Östra Finland har landskapen Norra Karelen, Norra Savolax och Södra Savolax som sitt distrikt.

Polisinsrättningen i Uleåborg har landskapen Kajanaland och Norra Österbotten som sitt distrikt.

Polisinsrättningen i Lappland har landskapet Lappland som sitt distrikt.

2 §

Vid polisinsrättningen i Västra Nyland finns en regional enhet, som har städerna Hangö och Raseborg samt Ingå kommun som sitt distrikt. Vid polisinsrättningen i Österbotten finns regionala enheter som har städerna Jakobstad, Kaskö, Kristinestad, Nykarleby och Närpes samt kommunerna Korsholm, Korsnäs, Kronoby, Larsmo, Malax, Pedersöre och Vörå som sina distrikt. Vid polisinsrättningen i Sydvästra Finland finns en regional enhet som har Pargas stad och Kimitoöns kommun som sitt distrikt.

3 §

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Genom denna förordning upphävs statsrådets förordning om polisinsrättningarnas distrikt (415/2013).

Statsrådets förordning

om ändring av 16 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet

I enlighet med statsrådets beslut

ändras i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet (651/2005) 16 §
2 mom., sådant det lyder i förordning 122/2015, som följer:

16 §

Förvaltningsenheternas verksamhetsområden

Verksamhetsområdena för bevakningssektionerna är följande:

1) till verksamhetsområdet för Sydöstra Finlands gränsbevakningssektion hör landskapen Kymmenedalen, Södra Karelen och Södra Savolax; vattenområdet Pyhäjärvi i Parikkala kommun inom landskapet Södra Karelen hör dock till verksamhetsområdet för Norra Karelens gränsbevakningssektion, och Kotka stad och Pyttis kommun i landskapet Kymmenedalen samt havsområdena i Fredrikshamns stad och Vederlax kommun hör dock till verksamhetsområdet för Finska vikens sjöbevakningssektion,

2) till verksamhetsområdet för Norra Karelens gränsbevakningssektion hör landskapen Norra Karelen och Norra Savolax samt vattenområdet Pyhäjärvi i Parikkala kommun inom landskapet Södra Karelen,

3) till verksamhetsområdet för Kajanalands gränsbevakningssektion hör landskapet Kajana samt från landskapet Norra Österbotten städerna Kuusamo och Pudasjärvi samt Taivalkoski kommun,

4) till verksamhetsområdet för Lapplands gränsbevakningssektion hör landskapet Lappland; städerna Kemi och Torneå samt Keminmaa, Simo och Tervola kommuner hör dock till verksamhetsområdet för

Västra Finlands sjöbevakningssektion,

5) till verksamhetsområdet för Finska vikens sjöbevakningssektion hör landskapen Egentliga Tavastland, Nyland och Päijänne-Tavastland samt från landskapet Kymmenedalen Kotka stad,

Pyttis kommun samt havsområdena inom Fredrikshamns stads och Vederlax kommuns område,

6) till verksamhetsområdet för Västra Finlands sjöbevakningssektion hör landskapen Birkaland, Egentliga Finland, Mellersta Finland, Mellersta Österbotten, Norra Österbotten, Satakunta, Södra Österbotten, Åland och Österbotten, från landskapet Lappland städerna Kemi och Torneå samt kommunerna Keminmaa, Simo och Tervola; städerna Kuusamo och Pudasjärvi samt Taivalkoski kommun i landskapet Norra Österbotten hör dock till verksamhetsområdet för Kajanalands gränsbevakningssektion.

Denna förordning träder i kraft den 20.